

בס"ד. ש"פ מטות-מסעי, מבה"ח מנחם-אב, ה'תשכ"ט

(הנחה בלתי מוגה)

ומקנה רב הי' לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ גו' והנה המקום מקום מקנה גו' ויאמרו גו' יותן את הארץ הזאת לעבדיך לאחוזת אל תעבירונו את הירדן. ומבואר במאמר ד"ה זה דשנת תרכ"ט², לפני מאה שנה, שרש הענין מה שבקשו בני ראובן ובני גד את עבר הירדן, ע"פ המבואר במאמר של רבינו הזקן³ בענין ההפרש בין יוסף לכל השבטים, שהשבטים היו רועי צאן, והיינו שבחרו להם עבודה שלא תבלבל אותם ויוכלו להיות מרכבה לאלקות גם בעת עסקם בעבודה, ולא יהיו בבחינת הפירוד מחמת עסקי עוה"ז. משא"כ יוסף, הנה אף שהי' עסוק בעניני העולם, כמ"ש ויבוא הביתה לעשות מלאכתו, למבדק בכתבי חושבני⁴, שהי' טרוד בעסקיו, וגם אח"כ כשהי' מלך במצרים, הי' טרוד מאד, כמ"ש ועל פיך ישק כל עמי, ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים, שזהו טורח רב, מ"מ, לא הי' בזה שום מניעה כלל לעבודתו, שגם בעת שהי' טרוד בעניני הנהגת המלוכה או חשיבת החשבונות, הנה בשעת מעשה הי' מרכבה לאלקות. והיינו, שכל אחד מהשבטים הי' שלם בעבודתו, שהרי יעקב מטתו שלימה⁵, אלא שהיו חלוקים לב' תנועות בעבודה גופא. וטעם הדבר הוא, לפי ששרש השבטים הוא מבחי' י"ב בקר דבי"ע, עולם הפירוד⁶, ולכן, שייכותם והתעסקותם בעניני העולם היתה יכולה לפעול שיהיו בבחי' פירוד מדביקותם באלקות באופן דמרכבה, ומשום זה הנה כשהוצרכו לבחור להם מלאכה, שהרי כתיב⁷ וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, בחרו להיות רועי צאן, שכיון שזוהי מלאכה שנעשית מחוץ לשאון העיר, לא תבלבל אותם מעבודתם. משא"כ יוסף הי' בחי' צדיק עליון⁸, ששרשו מעולם האצילות, שכל

6) מקץ מא, מ"מ.

7) ויק"ר פל"ו, ה. פרש"י ויחי מז, לא.

ובכ"מ.

8) ראה תו"א וישב כח, א ואילך. ובכ"מ.

9) פ' ראה טו, יח.

10) ראה זח"א קנג, א. תו"א תרומה פ,

ד. למות פ' ראה כה. ד. כז. ד.

1) פרשתנו (מטות) לב, א"ה.

2) סה"מ תרכ"ט ע' רפא ואילך.

3) מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ה ח"א ע'

קצב ואילך. הוספות לתו"א ויחי קג, סע"א

ואילך. וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' א'שלט.

4) וישב לט, יא.

5) תרגום אונקלוס שם.

הענינים שם הם באופן של אחדות, איהו וחיוהי חד ואיהו וגרמוהי חד¹¹, ועד שנקרא עולם האחדות¹², היינו, שגם ענין העולם שבו (שהרי גם אצילות נקרא בשם עולם¹³) הוא באופן של אחדות, ובעולם האחדות לא שייך שענין אחד יפריע ויבלבל לענין שני¹⁴, ולכן הנה גם העסק בעניני העולם לא פעל פירוד מדביקותו באלקות בבחי' מרכבה. וזהו גם מה שבני גד ובני ראובן ביקשו את עבר הירדן, מקום מקנה, כיון שבחרו להם להיות רועי צאן, כדי שעניני העולם לא יבלבלו אותם מעבודתם.

ב) אך עדיין צריך להבין, שהרי משנת"ל בענין ההפרש בין יוסף לכל השבטים, אינו מספיק לבאר בנוגע להשבטים גופא ההפרש בין בני גד ובני ראובן לשאר השבטים. ויש לבאר זה ע"פ מ"ש במדרש¹⁵ שבט ראובן וגד שהרחיקו עצמן מן הגזל, לפיכך נתן להם הקב"ה נחלתם במקום שאין בו גזל, שנאמר והנה המקום מקום מקנה וגו'. והביאור בזה בפנימיות הענינים, דהנה, כשם שיש ענין הגזל בלעו"ז, כמו"כ ישנו ענין הגזל גם בקדושה, שזהו כללות ענין הבירורים, דכיון שניצוצות הקדושה נמצאים בדברים הגשמיים שבעולם, הרי פעולת הבירור ולקחת הניצוץ קדושה שבדבר הגשמי הו"ע של גזילה. וכמובן גם מ"ש במדרש¹⁶ שאמר יעקב לעשו שני עולמות לפנינו, העוה"ז והעוה"ב כו', טול אתה העוה"ז ואני אטול העוה"ב כו', אותה שעה נטל עשו חלקו העולם הזה ויעקב נטל חלקו העולם הבא, וכשבא יעקב מבית לבן וראה לו עשו בנים ובנות עבדים ושפחות (מטל השמים ומשמני הארץ כפשוטו), א"ל, יעקב אחי, לא כך אמרת לי שתטול אתה העוה"ב ואני אטול העוה"ז, מניין לך כל הממון הזה כו'. וכיון שעשו טוען שעוה"ז שייך לחלקו, נמצא, שלקחת ניצוצות הקדושה שנמצאים בדברים הגשמיים שבעוה"ז הו"ע של גזילה. וע"ד מ"ש¹⁷ וישב ממנו שבי, שלוקחים את ניצוצות הקדושה מן האויב כו'. ויש לומר, שמה שבני ראובן ובני גד הרחיקו עצמן מן הגזל, היינו, שלא רצו לעסוק בגזל ניצוצות הקדושה ע"י ההתעסקות בעניני העולם בהכניסה לארץ, ולכן ביקשו לקבל אחוזה בעבר הירדן מזרחה. ועפ"ז יש לתווכך ב' המדרשים בנוגע לבני גד ובני ראובן, מאמר

11) קה"ר פ"א, יג. פ"ג, יו"ד. וראה ב"ר

רפ"ב ובפ"י מהרו"ו.

16) ילקוט שמעוני תולדות רמז קיא.

17) חזקת כא, א.

11) תקו"ז בהקדמה (ג, ב).

12) ראה לקוטי הש"ס להאריז"ל מסכת

שבת בתחילתה. ועוד.

13) ראה גם סה"מ היש"ת ע' 112.

14) ראה גם אה"ת שם.

המדרש הנ"ל שהרחיקו עצמן מן הגזל, שמדבר בשבחן¹⁸, ומאמר המדרש¹⁹ שהוא היפך שבחן, שעשו את העיקר טפל ואת הטפל עיקר, שחיבבו את ממונם (מקניהם) יותר מן הנפשות כו', ועליהם נאמר²⁰ נחלה מבוהלת בראשונה גו', כי, לפי הפירוש הפנימי בענין הגזל, הרי גם מה שהרחיקו עצמן מן הגזל הוא היפך שבחן, שלא רצו לעסוק בכירור הניצוצות כו'.

ג) והנה כששמע משה שבני ראובן ובני גד אינם רוצים להכנס לארץ לעסוק בעבודת הבירורים, מפני שיראים שההתעסקות בעניני העולם תבלבל אותם מהדביקות באלקות, אזי השיב להם על זה בדברי תוכחה כו'. והענין בזה, דהנה, ידוע²¹ שעבודת משה היתה להמשיך בחי' הדעת גם בבחי' זרע בהמה, שזהו מ"ש²² ונתתי עשב בשדך לבהמתך, והיינו, שלהיותו מבחי' דעת עליון שלמעלה מאצילות, לכן יכול הוא להמשיך דעת גם בבחי' ע. ומזה מובן שמה נותן כח להשבטים, שעם היות שרשם מבחי' י"ב בקר דבי"ע (בחי' בהמתך), מ"מ, יוכלו להתעסק עם דברים גשמיים באופן שלא יבלבל אותם מעבודתם. אמנם, בשביל זה צריך להיות ענין של מס"נ, וזהו שאמר להם משה אם תחלצו לפני ה' גו' ונכבשה הארץ גו' והיתה הארץ הזאת לכם לאחוזת²³, שעי"ז תהי' גם אצלם המעלה שבהכניסה לארץ, שעז"נ²⁴ טובה הארץ מאד מאד. והיינו, דעם היות שגם עבר הירדן היא בכלל ארץ ישראל לגבי שאר הארצות, וכמ"ש הצ"צ²⁵ דלכאורה נוהג בה תרומות ומעשרות מדאורייתא וכל המצוות התלויות בארץ, מ"מ, בארץ ישראל גופא ישנם כמה מעלות ומדריגות, וכדאיתא במדרש²⁶ עשר קדושות הן, א"י מקודשת מכל הארצות כו', ארץ כנען מקודשת מעבר הירדן כו', והיינו, שעבר הירדן הוא בכלל קדושת א"י המקודשת מכל הארצות, ומ"מ, אין זה כקדושת ארץ כנען כו'. וכדי שגם אצל בני ראובן ובני גד (שקיבלו נחלתם בעבר הירדן) תהי' המעלה דארץ ישראל בשלימותה, צריך להיות אצלם ענין המס"נ, תחלצו לפני ה' למלחמה דכיבוש הארץ.

ד) ויש לקשר כהנ"ל עם מ"ש בהתחלת הפרשה וידבר משה אל ראשי המטות גו' זה הדבר אשר צוה ה' איש כי ידור נדר וגו', ענין

(23) פרשתנו שם, כיכב.

(24) שלח יד, ז. וראה לקו"ת שלח לו, ב ואילך.

(25) אוה"ת שם.

(26) במדב"ר פ"ז. ת.

(18) ראה גם אוה"ת פרשתנו ע' א'שמ.

(19) במדב"ר סוף פרשתנו.

(20) משלי כ, כא.

(21) תו"א משפטים עו, ב.

(22) עקב יא. טו.

נדרים, והתרת נדרים ע"י חכם (יחיד מומחה²⁷) שעוקר את הנדר מעיקרו²⁸. והענין בזה²⁹, דהנה, נדר הו"ע הפרישות, כמארז"ל³⁰ נדרים סייג לפרישות, והוא בבחי' בינה³¹. ומצד בחי' בינה, שבה מתחיל מציאות היש, ישנו ענין הנדר, שפורש גם מדברים המותרים שבעולם, כדי שלא יבלבלוהו ויורידוהו ממדרגתו בעבודת ה'. אמנם, החכם עוקר את הנדר, כי מצד בחי' החכמה שהו"ע ביטול במציאות, שהוא לבדו הוא ואין זולתו שזו היא מדרגת החכמה³², אין מקום לחשש שעניני העולם יבלבלו מעבודת ה', ולכן אין צורך לפרוש מדברים המותרים, ואדרבה, כדאיתא בירושלמי³³ שעתידי אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא אכל, והיינו לפי שע"י ההתעסקות בעניני העולם מבררים ומעלים אותם להיות כלים לאלקות. וזהו גם מ"ש וידבר משה אל ראשי המטות גו' זה הדבר גו', דהנה, מטות הם המדות, וראשי המטות הם בחי' הבינה שהיא שורש ומקור המדות, אם הבנים, ומשה הוא בחי' החכמה. וזהו וידבר משה אל ראשי המטות גו', שזוהי הנתינת כח ממשה (בחי' חכמה) לראשי המטות (בחי' בינה) לפעול הענין דהתרת נדרים, שלא יצטרכו לפרוש מהדברים המותרים, אלא אדרבה, לבררם ולהעלותם לקדושה. וזהו גם מ"ש זה הדבר אשר צוה ה', זה דייקא, בחינתו של משה שנתנבא בזה³⁴, שהו"ע הגילוי באופן של ראיית המהות כו', שמבחי' זו נמשכת הנתינת כח לכללות העבודה דבירור העולם. וכל זה הוא ע"ד משנת"ל שמשה הוא הנותן כח להשבטים שמבחי' י"ב בקר דבי"ע, שיוכלו להתעסק בעניני העולם באופן שלא יבלבל אותם מעבודתם כו'.

ה) **והנה** ידוע שכל ענין בתורה הוא הוראה בעבודה³⁵. והענין בזה, שאצל כאו"א מישראל צריך להיות ב' אופני העבודה, בדוגמת בני ראובן ובני גר, שקיבלו נחלתם בעבר הירדן, ומ"מ ה' אצלם הענין דחלוצים תעברו גו'. ובכללות הו"ע ב' אופני העבודה דהאבות והשבטים, דהיינו, העבודה בבחי' יחו"ע והעבודה בבחי' יחו"ת³⁶. וכמבואר בקונטרס

(31) פרדס שער כג (שער ערכי הכינויים)
פי"ד (בערכו).

(32) תניא פל"ה בהגהה.

(33) סוף קידושין.

(34) ספרי ופרש"י ריש פרשתנו.

(35) ראה זח"ג נג, ב. רד"ק לתהלים יט.

ת.

(27) פרש"י פרשתנו ל, ב.

(28) כתובות עד, ב.

(29) בהבא לקמן — ראה גם אוה"ת

פרשתנו ע' אירעג ואילך. ע' א'שכו ואילך.

ד"ה וידבר גו' ראשי המטות תר"ל (סה"מ

תר"ל ע' רכו ואילך). ועוד.

(30) אבות פ"ג מי"ג.

(36) אוה"ת במדבר ע' ז.

עץ החיים³⁷, שאף שמדת כל האדם היא העבודה דיחור"ת, מ"מ, מחוייב כל אחד לבוא לידי ביטול דיחור"ע, שהיא הנותנת כח ועוז שתהי' עבודתו ביחור"ת עבודה שלימה ולא יפול ממדריגתו. והיינו, שעיקר העבודה היא עבודת הבירורים, שהיא לא באופן של יחור"ע, אלא באופן של יחור"ת דוקא, ולכן מצינו שהנהגת אנשי יריחו שהיו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת באמירת בשכמל"ו, היינו, שעבודתם היתה באופן של יחור"ע (שמע³⁸ גו' אחד³⁹), ולא באופן של יחור"ת (בשכמל"ו³⁹), היתה שלא ברצון חכמים⁴⁰, כיון שעיקר העבודה היא באופן של יחור"ת דוקא, אלא שצ"ל בזה ג"כ בחי' הביטול דיחור"ע במעט מזעיר עכ"פ, שאז תהי' העבודה דיחור"ת עבודה אמיתית. וחיבור ב' אופני עבודה הנ"ל הוא ע"ד חיבור ב' העצים דיוסף ויהודה⁴¹. והכח על זה הוא ע"י משה, כנ"ל בענין וידבר משה אל ראשי המטות גו' זה הדבר גו'⁴².

(37) פ"ד"ט.

(38) ואתחנן ו, ד.

(39) ראה זח"א יח, ב. יב, א. תניא

(40) פסחים נו, א.

(41) יחזקאל לו, טז"ז.

(42) חסר סיום המאמר (המו"ל).